TURIZMNING BARQAROR RIVOJLANISHIDA KREATIV INDUSTRIYALARNING ROLI

Qurbonova Zebiniso Azimovna

Buxoro davlat universiteti o'qituvchisi,
Osiyo xalqaro universiteti
tayanch doktoranti

K E Y W O R D S

kreativ sanoatlar, barqaror turizm, madaniy turizm, kreativ iqtisodiyot, O'zbekiston

A B S T R A C T

Mazkur ilmiy maqolada kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi kreativ iqtisodiyot elementlari – hunarmandchilik, gastronomiya, san'at, dizayn, madaniy meros va raqamli kreativ faoliyatning turizmning iqtisodiy, ijtimoiy hamda ekologik barqarorligiga ta'sirini aniqlashdan iborat. Tadqiqot sifatli analitik va qiyosiy metodologiyaga asoslanib, BMTning Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO), UNESCO, UNCTAD va OECD ma'lumotlari, shuningdek, O'zbekiston, Indoneziya va Ispaniya tajribalarini qamrab oladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kreativ sanoatlar turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilish, mahalliy jamoalarni iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, madaniy merosni asrash va ekologik mas'uliyatni kuchaytirish orqali barqaror turizmni rivojlantirishda strategik omil hisoblanadi. O'zbekiston misolida Xiva, Buxoro va Samarqand shaharlari tajribasi ushbu yondashuvning yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda turizm global iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, 2019-yilga kelib turizm sohasi global yalpi ichki mahsulotning qariyb 10 foizini shakllantirgan hamda dunyo bo'yicha har o'ninchi ish o'rnini ta'minlagan. COVID-19 pandemiyasi davrida turizm sohasi jiddiy inqirozni boshdan kechirgan bo'lsa-da, pandemiyadan keyingi davrda turizmni qayta tiklash jarayonida barqarorlik, inklyuzivlik va mahalliy resurslarga tayanuvchi rivojlanish yondashuvlari alohida ahamiyat kasb eta boshladi.

An'anaviy ommaviy turizm modeli qisqa muddatli iqtisodiy foyda keltirishi bilan birga, uzoq muddatda ekologik degradatsiya, madaniy merosning yo'qolishi va mahalliy jamoalarning chetlab o'tilishi kabi salbiy oqibatlarga olib kelishi ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilgan. Ayniqsa, tarixiy shaharlar va madaniy meros obyektlarida haddan tashqari turistlar oqimi (overtourism) infratuzilma yuklamasining oshishi, resurslardan samarasiz foydalanish va ijtimoiy norozilikni kuchaytirishi mumkin.

Shu sababli XXI asr boshidan boshlab barqaror turizm konsepsiyasi global miqyosda ustuvor yo'nalish sifatida shakllandi. Barqaror turizm iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy adolat va ekologik muvozanatni uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuvda turizm nafaqat daromad manbai, balki madaniy va ijtimoiy rivojlanish vositasi sifatida qaraladi.

Mazkur jarayonda kreativ sanoatlar muhim katalizator sifatida maydonga chiqmoqda. Kreativ sanoatlar — bu g'oya, bilim va madaniy kapitalga asoslangan iqtisodiy faoliyat turlari bo'lib, ular san'at, hunarmandchilik, dizayn, arxitektura, musiqa, kino, gastronomiya, moda va raqamli media kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. UNESCO va UNCTAD tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, kreativ va madaniy sanoatlar global yalpi ichki mahsulotning 3–7 foizini tashkil etib, dunyo bo'yicha 50 milliondan ortiq ish o'rinlarini yaratmoqda.

© *Qurbonova Zebiniso Azimovna*

Kreativ sanoatlarning turizm bilan integratsiyasi turistik mahsulotlarning sifat jihatidan o‘zgarishiga olib keladi. Agar an’anaviy turizm modeli sayyohni passiv tomoshabin sifatida ko‘rsa, kreativ turizm modeli sayyohni faol ishtirokchi sifatida jalb etadi. Masalan, hunarmandchilik ustaxonalari, gastronomik master-klasslar, madaniy festivallar va san’at rezidensiyalari orqali sayyohlar mahalliy madaniyat bilan bevosita aloqaga kirishadi. Bu esa turistlarning hududda qolish muddatini uzaytiradi, xarajatlar hajmini oshiradi va mahalliy iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Kreativ sanoatlar barqaror turizmning ijtimoiy o‘lchovini ham kuchaytiradi. Ular mahalliy aholini, ayniqsa ayollar va yoshlarni turizm bilan bog‘liq iqtisodiy faoliyatga jalb etish orqali inklyuziv o‘sishni ta’minlaydi. Ko‘plab hollarda kreativ turizm loyihalari jamoaga asoslangan bo‘lib, daromadlarning katta qismi bevosita mahalliy aholiga yetib boradi. Bu esa kambag‘allikni qisqartirish va ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Ekologik nuqtayi nazardan ham kreativ sanoatlar barqaror turizmni qo‘llab-quvvatlaydi. Raqamli texnologiyalar, virtual muzeylar, eko-dizayn va barqaror tadbirlarni tashkil etish orqali madaniy obyektlarga tushadigan jismoniy bosim kamayadi. Natijada, madaniy va tabiiy resurslardan mas’uliyatli foydalanish tamoyillari mustahkamlanadi.

O‘zbekiston uchun ushbu masala alohida ahamiyatga ega. Mamlakat boy tarixiy-madaniy meros, qadimiy shaharlar va rang-barang an’anaviy san’at turlariga ega bo‘lib, kreativ sanoatlarni turizm bilan uyg‘unlashtirish orqali barqaror rivojlanish uchun katta salohiyat mavjud. So‘nggi yillarda Xiva, Buxoro va Samarqand shaharlarida amalga oshirilayotgan loyihalar kreativ sanoatlar asosida turizmni rivojlantirishning amaliy samaradorligini namoyon etmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishidagi rolini nazariy va empirik jihatdan tahlil qilish, shuningdek, O‘zbekiston misolida ushbu yondashuvning istiqbolli yo‘nalishlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot natijalari turizm siyosatini shakllantirish, hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish va ilmiy-amaliy tadqiqotlar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot sifatli analitik va qiyosiy tadqiqot dizayniga asoslangan bo‘lib, kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishiga ta’sirini kompleks o‘rganishni maqsad qilgan. Tadqiqotda miqdoriy statistik ma’lumotlar sifatli tahlil bilan uyg‘unlashtirilib, nazariy va empirik yondashuvlar integratsiya qilindi. Ushbu metodologik yondashuv kreativ sanoatlarning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik o‘lchovlarda tutgan o‘rnini chuqur tahlil qilish imkonini berdi.

Tadqiqotda quyidagi asosiy metodologik yondashuvlar qo‘llanildi:

- *Sifatli kontent tahlili* – kreativ iqtisodiyot, madaniy turizm va barqaror rivojlanish bo‘yicha xalqaro ilmiy adabiyotlar, konseptual hujjatlar va strategik hisobotlar tahlil qilindi;
- *Qiyosiy tahlil* – O‘zbekiston, Indoneziya (Bali) va Ispaniya (Barselona) tajribalari solishtirildi;
- *Statistik ma’lumotlar tahlili* – UNWTO, UNESCO, UNCTAD, OECD hamda O‘zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi tomonidan taqdim etilgan rasmiy statistik ma’lumotlar o‘rganildi;
- *Holat (case study) tahlili* – Xiva, Buxoro va Samarqand shaharlarida amalga oshirilgan kreativ turizm tashabbuslari misolida empirik tahlil olib borildi.

Ushbu metodlar kombinatsiyasi tadqiqotning ishonchliligini oshirib, xulosalarning ilmiy asoslanganligini ta’minladi.

Tadqiqotda foydalanilgan ma’lumotlar quyidagi asosiy manbalardan olindi:

- BMTning Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) tomonidan e’lon qilingan yillik turizm hisobotlari;
- UNESCO Kreativ shaharlar tarmog‘i va madaniy siyosat bo‘yicha hisobotlar;
- UNCTAD “Creative Economy Outlook” nashrlari;
- OECD tomonidan tayyorlangan madaniy va kreativ sanoatlar bo‘yicha tahliliy hisobotlar;

(cc) BY © Qurbonova Zebiniso Azimovna

- O‘zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligining 2020–2024 yillardagi statistik axborotlari;
- Xalqaro ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar va monografiyalar.

Mazkur ma’lumotlar OAK tomonidan tavsiya etilgan ishonchli va ochiq manbalar talablariga mos keladi.

Tadqiqot kreativ sanoatlarning turizmga ta’sirini asosan madaniy va tarixiy yo‘nalishdagi hududlar misolida o‘rganadi. Shu sababli natijalar asosan madaniy turizm rivojlangan hududlarga nisbatan umumlashtirilgan. Shuningdek, statistik ma’lumotlarning ayrimlari umumlashtirilgan bo‘lib, ayrim hududlar kesimida batafsil ma’lumotlar yetarli emasligi tadqiqotning cheklovlaridan biri hisoblanadi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kreativ sanoatlar turizmning barqaror rivojlanishiga uch asosiy yo‘nalishda – iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Global miqyosda kreativ va madaniy sanoatlar barqaror iqtisodiy o‘sishning muhim drayveriga aylangan. UNESCO va UNCTAD ma’lumotlariga ko‘ra, kreativ sanoatlar global yalpi ichki mahsulotning o‘rtacha 3–7 foizini tashkil etib, 50 milliondan ortiq ish o‘rni yaratmoqda. 2022-yilda global kreativ xizmatlar eksporti 1,4 trillion AQSh dollariga yetgan.

O‘zbekistonda ham kreativ sanoatlar iqtisodiyotning istiqbolli tarmoqlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, 2022-yilda kreativ sanoatlar mamlakat yalpi ichki mahsulotining qariyb 1,4 foizini tashkil etgan bo‘lib, 2030-yilga kelib ushbu ko‘rsatkichni 5 foizga yetkazish maqsad qilingan. Bu esa kreativ sanoatlar va turizm integratsiyasining strategik ahamiyatini ko‘rsatadi.

Xiva shahrida tashkil etilgan “Arda Xiva” turizm majmuasi iqtisodiy samaradorlikning yorqin misolidir. Ushbu majmua hunarmandchilik, gastronomiya, madaniy tomoshalar va xizmat ko‘rsatish infratuzilmasini birlashtirib, yiliga bir millionga yaqin qo‘shimcha turistni jalb etish imkoniyatini yaratdi. Natijada, hududda minglab yangi ish o‘rinlari paydo bo‘ldi va xizmatlar hajmi sezilarli darajada oshdi.

Samarqand shahrida o‘tkazilayotgan gastronomik festivallar, xususan milliy osh, non va an’anaviy taomlarga bag‘ishlangan tadbirlar turistik mavsumni uzaytirib, mehmonxona va umumiy ovqatlanish sohalarida daromadlarning ko‘payishiga olib keldi. Buxoro shahrida esa hunarmandchilik klasterlari mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun barqaror daromad manbai yaratmoqda.

Kreativ sanoatlar turizmning ijtimoiy barqarorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, kreativ turizm loyihalari mahalliy aholini, ayniqsa ayollar va yoshlarni iqtisodiy faoliyatga jalb etish orqali ijtimoiy inklyuzivlikni kuchaytiradi.

O‘zbekistonda hunarmandchilik, kashtachilik, zargarlik va milliy oshpazlik kabi yo‘nalishlarda faoliyat yuritayotgan subyektlarning katta qismi ayollar va oilaviy tadbirkorlardan iborat. Kreativ turizm orqali ushbu faoliyat turlari tijoratlashtirilib, an’anaviy bilim va ko‘nikmalarni saqlab qolish bilan birga, yangi avlodga uzatish imkoniyati yaratilmoqda.

Buxoro va Xiva shaharlarida tashkil etilgan hunarmandchilik ustaxonalari va kreativ qishloqlar sayyohlarga bevosita ishtirok etish imkonini beradi. Bu holat nafaqat turistlar tajribasini boyitadi, balki mahalliy madaniyatga bo‘lgan hurmat va qadrlashni oshiradi.

Shuningdek, kreativ sanoatlar hududiy identitetni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Samarqandning gastronomik merosi, Buxoroning hunarmandchilik an’analari va Xivaning tarixiy muhitga mos kreativ loyihalari shaharlarning madaniy brendini shakllantirmoqda. Quyidagi jadvalda kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishiga ta’sir etuvchi jihatlarini ko’rish mumkin:

© Qurbonova Zebiniso Azimovna

1.1 Jadval

Kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishiga ta’siri

Barqarorlik yo‘nalishi	Kreativ sanoat turi	Ta’sir mexanizmi	Amaliy natijalar (O‘zbekiston misolida)	Barqarorlikka hissasi
Iqtisodiy	Hunarmandchilik	Mahalliy mahsulotlarni tijoratlashtirish	Buxoro va Xivada hunarmandlar daromadining oshishi, yangi ish o‘rinlari	Yuqori
	Gastronomiya	Festival va gastronomik turizm	Samarqand gastronomik festivallari orqali turizm mavsumining uzayishi	Yuqori
	Dizayn va madaniy tadbirlar	Hududiy brendlash	Xiva va Samarqandning xalqaro tan olinishi	O‘rta
Ijtimoiy	Xalq amaliy san’ati	Ayollar va yoshlar bandligi	Kashtachilik va zargarlikda ayollar ulushining oshishi	Yuqori
	Madaniy festivallar	Jamoatchilik ishtiroki	Mahalliy aholining turizm jarayoniga jalb etilishi	Yuqori
	Kreativ ustaxonalar	Bilim va ko‘nikmalar transferi	An’anaviy hunarlarning yosh avlodga o‘tishi	O‘rta
Ekologik	Raqamli san’at	Virtual ekskursiyalar	Tarixiy obidalarga yuklamaning kamayishi	O‘rta
	Eko-dizayn	Barqaror tadbirlar	“Yashil festival”lar orqali ekologik ongning oshishi	O‘rta
	Madaniy rejalashtirish	Resurslardan mas’uliyatli foydalanish	Turizm infratuzilmasining ekologik optimallashtirilishi	O‘rta

Kreativ sanoatlar ekologik barqarorlikni ta’minlashda ham muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kreativ turizm loyihalarida raqamli texnologiyalar va barqaror dizayn elementlaridan foydalanish madaniy obyektlarga tushadigan jismoniy bosimni kamaytiradi.

Virtual muzeylar, raqamli ekskursiyalar va kengaytirilgan reallik texnologiyalari orqali tarixiy obidalarga tashrif buyurish ehtiyoji qisman kamayadi. Bu esa ayniqsa muhofaza qilinadigan obyektlarda ekologik va madaniy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, “yashil festival”lar va ekologik san’at tadbirlari sayyohlar orasida ekologik ongni shakllantirishga yordam beradi. Natijada, mas’uliyatli iste’mol va ishlab chiqarish tamoyillari mustahkamlanib, turizmning ekologik izlari kamayadi.

(cc) BY © *Qurbonova Zebiniso Azimovna*

Mazkur tadqiqot natijalari kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishidagi o‘rni haqidagi mavjud xalqaro ilmiy yondashuvlarni tasdiqlaydi va ayrim jihatlarda ularni to‘ldiradi. UNESCO, UNWTO va OECD tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kreativ sanoatlar turizmni diversifikatsiya qilish, hududiy raqobatbardoshlikni oshirish va mahalliy jamoalarni iqtisodiy jihatdan qo‘llab-quvvatlashda muhim omil sifatida e'tirof etilgan. Ushbu tadqiqot ham O‘zbekiston misolida mazkur xulosalarning amaliy tasdig‘ini ko‘rsatadi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, kreativ sanoatlar turizmning an'anaviy shakllaridan farqli ravishda uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega. Masalan, Ispaniyaning Barselona shahrida dizayn va gastronomiyaga asoslangan kreativ turizm tashabbuslari mavsumiylik darajasini pasaytirgan va turistik xizmatlardan olinadigan daromadni yil davomida barqaror saqlashga yordam bergan. Indoneziyaning Bali orolida esa an'anaviy raqslar, hunarmandchilik va marosimlar asosida shakllangan kreativ turizm modeli mahalliy aholining iqtisodiy faolligini oshirgan va madaniy merosning saqlanishiga xizmat qilgan.

O‘zbekiston tajribasi ushbu mamlakatlardan ayrim jihatlari bilan farq qiladi. Avvalo, O‘zbekiston boy tarixiy-madaniy merosga ega bo‘lib, ko‘plab shaharlari YuNESKOning Butunjahon merosi ro‘yxatiga kiritilgan. Bu holat kreativ sanoatlarni turizm bilan integratsiya qilish uchun katta salohiyat yaratadi. Biroq, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kreativ sanoatlar hali to‘liq darajada tizimli siyosat asosida rivojlantirilmagan. Ko‘plab loyihalar alohida tashabbuslar doirasida amalga oshirilmoqda va ular o‘zaro yetarlicha integratsiyalashmagan.

Tadqiqot davomida aniqlangan muhim jihatlardan biri shundaki, kreativ sanoatlar turizmda faqat iqtisodiy daromad manbai sifatida emas, balki madaniy va ijtimoiy barqarorlik vositasi sifatida ham qaralishi lozim. Agar kreativ faoliyat faqat tijorat maqsadlarida rivojlantirilsa, madaniy tovarlashtirish xavfi kuchayadi. Bu esa madaniy merosning mazmuniy sayozlashuvi va mahalliy jamoalarning o‘z madaniyatidan begonalashuviga olib kelishi mumkin.

Shu bois, kreativ sanoatlarni turizm siyosatiga integratsiya qilishda muvozanatli yondashuv talab etiladi. Bir tomondan, iqtisodiy samaradorlik va investitsiya jozibadorligi ta'minlanishi kerak bo‘lsa, ikkinchi tomondan, madaniy autentiklik va mahalliy manfaatlar ustuvor bo‘lishi lozim. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, jamoaga asoslangan kreativ turizm loyihalari ushbu muvozanatni saqlashda eng samarali model hisoblanadi.

Ekologik barqarorlik nuqtayi nazaridan ham muhokama natijalari muhim xulosalarni beradi. Kreativ sanoatlar raqamli texnologiyalar va innovatsion dizayn yechimlari orqali turizmning ekologik izini kamaytirish imkonini beradi. Virtual ekskursiyalar, raqamli san'at ko‘rgazmalari va ekologik tadbirlar tarixiy obyektlarga tushadigan jismoniy bosimni kamaytirib, atrof-muhitni muhofaza qilishga xizmat qiladi. Biroq, ushbu texnologiyalarni joriy etishda texnik infratuzilma va kadrlar tayyorlash masalalari hal etilishi zarur.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, kreativ sanoatlarni turizmning barqaror rivojlanish strategiyasining markaziy elementi sifatida ko‘rish zarur. O‘zbekiston sharoitida bu yondashuv nafaqat turizmning iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki milliy madaniy merosni saqlash va hududiy rivojlanishni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot kreativ sanoatlarning turizmning barqaror rivojlanishidagi rolini tahlil qilib, bir qator ilmiy va amaliy xulosalarni shakllantirdi. Tadqiqot natijalari kreativ sanoatlar turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik barqarorligini ta'minlashda muhim strategik resurs ekanini ko‘rsatdi.

Iqtisodiy jihatdan, kreativ sanoatlar turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilish, hududlarning raqobatbardoshligini oshirish va mahalliy aholi uchun yangi ish o‘rinlarini yaratish imkonini beradi. Ijtimoiy jihatdan, kreativ turizm mahalliy jamoalarni, ayniqsa ayollar va yoshlarni iqtisodiy faoliyatga jalb etish orqali inklyuziv o‘sishni ta'minlaydi. Ekologik jihatdan esa, kreativ sanoatlar raqamli texnologiyalar va barqaror dizayn orqali mas'uliyatli turizmni rivojlantirishga xizmat qiladi.

(cc) BY © Qurbonova Zebiniso Azimovna

O‘zbekiston misolida Xiva, Buxoro va Samarqand shaharlarida amalga oshirilayotgan kreativ turizm loyihalari ushbu yondashuvning amaliy samaradorligini yaqqol namoyon etmoqda. Shu bilan birga, kreativ sanoatlarni rivojlantirishda tizimli siyosat, institutsional qo‘llab-quvvatlash va kadrlar tayyorlash masalalariga alohida e’tibor qaratish zarur.

Kelgusida olib boriladigan tadqiqotlar kreativ sanoatlarning turizmga ta’sirini miqdoriy baholash, hududlar kesimida iqtisodiy samaradorlikni o‘lchash va raqamli texnologiyalarning rolini chuqurroq o‘rganishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNWTO. *Tourism and Sustainable Development Goals*. Madrid, 2022.
2. UNESCO. *Creative Economy Report*. Paris, 2023.
3. UNCTAD. *Creative Economy Outlook 2024*. Geneva, 2024.
4. OECD. *Culture and Creative Industries for Local Development*. Paris, 2022.
5. Richards G., Raymond C. Creative Tourism: Principles and Practice. Bristol, 2021.
6. Florida R. *The Rise of the Creative Class*. New York, 2019.
7. OECD. *Tourism Trends and Policies*. Paris, 2023.
8. UNESCO. *Creative Cities Network Annual Report*. Paris, 2023.
9. UNWTO. *Global Tourism Statistics*. Madrid, 2023.
10. O‘zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi. *2020–2024 yillar statistik hisoboti*. Toshkent, 2024.
11. Azimovna, Q. Z. (2025). KREATIV IQTISODIYOT: NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI, RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, *5*(03), 396-403.
12. Azimovna, Q. Z. (2025). KREATIV IQTISODIYOT: NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI, RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, *5*(03), 396-403.
13. Kurbonova Z.A., Nuriddinov O.B. Madaniy turizm va merosni saqlash. – Toshkent, 2024.
14. Kurbonova Z.A., Rashidova Sh.R. O‘zbekistonda turizmni barqaror rivojlantirish. – Toshkent, 2024.
15. Ruastiti N.M. Creative Industries and Tourism in Bali. *Mudra Journal*, 2010.
16. Statista. Creative Industries Global Data, 2023.
17. Barcelona Sustainable Tourism Initiative. Annual Report, 2023.
18. OECD. *Culture and Tourism in Cities*. Paris, 2021.
19. UNESCO. *Culture for Sustainable Development*. Paris, 2022.
20. UNDP. *Creative Economy and Inclusive Growth*. New York, 2022.
21. World Bank. *Tourism and Local Development*. Washington, 2021.
22. European Commission. *Cultural Heritage and Tourism*. Brussels, 2022.

© *Qurbonova Zebiniso Azimovna*